

Sosiaali- ja terveysministeriö
Lausuntopalvelu.fi

Lausuntopyyntö 15.1.2021

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi työturvallisuuslain muuttamiseksi

Lausunto

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue (jäljempänä ESAVI) lausuu luonnoksesta hallituksen esitykseksi työturvallisuuslain muuttamisesta seuraavaa:

ESAVI pitää luonnoksessa esitettyjä työturvallisuuslain muutoksia tarpeellisina. Työnantajan velvollisuutta työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin tarkennettaisiin ja selkiytettäisiin säätämällä työajan ulkopuolella tapahtuva työhön liittyvä matkustaminen vaarojen arvioinnissa huomioon otettavaksi. Lisäksi työnantajalle säädettäisiin velvollisuus selvittää, millä toimenpiteillä työn kuormitustekijöitä voidaan vähentää niissä tilanteissa, joissa yötyötä tekevän työntekijän työtehtävien vaihtaminen tai siirtyminen päivätyöhön ei ole mahdollista. Yötyötä tekevälle työntekijälle säädettäisiin oikeus saada työnantajalta selvitys seikoista, joiden vuoksi työtehtävien vaihtaminen tai siirtyminen päivätyöhön ei ole mahdollista. Lisäksi työturvallisuuslain henkilötietojen käsittelyä koskevista säännöksistä EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen tietosuojalainsäädännön kanssa päällekkäiset säännökset ehdotetaan kumottavaksi.

ESAVI katsoo, että on tarkoituksenmukaista saattaa työturvallisuuslaki yhteensopivaksi EU:n tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain kanssa kumoamalla yleislakien kanssa päällekkäinen ja tarpeeton sääntely.

Työajan ulkopuolella tapahtuva työhön liittyvä matkustaminen

Työturvallisuuslain 10 §:ään lisättäisiin uusi kohta työajan ulkopuolella tapahtuvan matkustamisen huomioon ottamisesta osana työn vaarojen selvittämistä ja arviointia.

ESAVIn alueella toimihenkilövaltaisille aloille tehdyillä tarkastuksilla on havaittu, ettei työajan ulkopuolella tapahtuvaa työhön liittyvää matkustamista ole riittävästi tunnistettu vaarojen selvittämisessä ja arvioinnissa, joten muutosesitys on tarpeellinen. Tällöin työnantajan tulisi arvioida asiaa osana vaarojen selvittämistä ja arviointia erityisesti niissä tilanteissa, joissa työhön liittyy runsaasti matkustamista, ja myös silloin, kun työntekijät ovat työaika-autonomian alla, eli heidän työaikaansa ei seurata (esim. myyntityötä tekevät ja johtoasemassa olevat työntekijät). Tällöin myös työterveyshuolto voisi

26.2.2021

huomioida ja arvioida paremmin työajan ulkopuolella tapahtuvan työhön liittyvän matkustamisen terveydellisen merkityksen, esim. palautumisen osalta.

Esitysluonnoksessa on esitetty ”työn vaarojen selvittäminen ja arviointi työajan osalta” -osiossa nykytilaa ja sen arviointia koskevassa kappaleessa sivulla 6, että ”Yleisesti voidaan arvioida, ettei valvonnassa ole havaittu työpaikoilla merkittävää epäselvyyttä siitä, etteikö työajan ulkopuolinen matkustaminen tulisi huomioida vaarojen arvioinnissa osana työajoista johtuvia haittatekijöitä”. ESAVI toteaa, ettei kuvaus vastaa nykytilannetta. Työajan ja kuormittumisen hallintaan keskittyneillä tarkastuksilla on ESAVIN alueella havaittu, ettei työajan ulkopuolella tapahtuvaa matkustamista osata yleisesti huomioida osana työajoista johtuvia haittatekijöitä vaarojen selvittämisessä ja arvioinnissa. Matkustamista ei ole tunnistettu haittatekijäksi lainkaan, tai se on tunnistettu hyvin suppeasti, minkä seurauksena korjaavana toimenpiteenä työntekijöille on tarjottu esim. pimeällä ajon kurssia.

Lisäksi kyseisessä osiossa on todettu, että ”Työajan ulkopuolella tapahtuva matkustaminen on vain jossain määrin noussut esille tarkastuksilla. Tyypillisesti asia korostuu vain tietyissä tehtävissä tai toimialoilla, ja asia nousee hyvin harvoin esille merkittävänä riskitekijänä tarkastuksilla. Yleisesti ottaen voidaan arvioida valvontahavaintojen perusteella, että työpaikoilla joilla esiintyy runsaasti matkustamista, on siitä johtuva kuormitus hyvin tunnistettu - ongelma on pikemminkin se, ettei tunnistaminen aina johda riittäviin toimenpiteisiin haitallisen kuormituksen vähentämiseksi”. ESAVIN näkemyksen mukaan ei yleisesti ottaen voida arvioida, että työpaikoilla, joilla esiintyy runsaasti matkustamista, olisi siitä johtuva kuormitus tunnistettu hyvin. Paikoin voi olla, että asia on tunnistettu, muttei erityisen hyvin - eikä varsinkaan kuormittumisen näkökulmasta. So. huomioiden esimerkiksi työntekijöiden riittävän palautumisen. Joissain tapauksissa työnantaja on tunnistanut, että työhön liittyvä runsasta matkustamista, mutta ei ole ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin asian arvioimiseksi, vaan on valvontatilanteessa todennut kuormitustekijän hallinnan hoituvan pelkillä työajan kirjaamismenettelyillä. Joissain tapauksissa taas työpaikoilla ei ole tehty lainkaan työn vaarojen selvitystä ja arviointia tai työaikakirjanpitoa.

Työajan ulkopuolella tapahtuva matkustaminen on kuitenkin noussut esille tarkastuksilla. Se, ettei työaikoihin liittyvästä kuormituksesta ole annettu vaarojen selvitykseen ja arviointiin liittyviä spesifejä veloitteita, johtuu ESAVIN näkemyksen mukaan enemmänkin siitä, että ko. tapauksissa vaarojen selvittäminen ja arviointi on ollut tekemättä kokonaan tai muutoin puutteellisesti toteutettuna, jolloin veloitteeseen on sisältynyt esimerkiksi puutteet työaikoihin liittyvien haitta- tai vaaratekijöiden tunnistamisesta ja arvioinnista. Kun vaarojen arviointi on kokonaan tekemättä, ei pelkkää työaikaa kuormitustekijänä pysty pääsääntöisesti erottelemaan. Tästä syystä työsuojeluviranomaisen valvontatietojärjestelmä ei anna välttämättä yksiselitteistä tietoa siitä, kuinka moni velvoite työn vaarojen selvittämisestä ja arvioinnista on sisältänyt havainnot työajan puuttumisesta.

Esityksen tavoitteena on vähentää niitä työntekijän terveydelle aiheuttamia haittoja, jotka ovat seurausta työajan ulkopuolella tapahtuvan matkustamisen aiheuttamasta sidonnaisuudesta työhön. ESAVIN näkemyksen mukaan muutos

26.2.2021

ohjaisi entistä painokkaammin työnantajia tekemään ennaltaehkäisevästi kattavaa ja järjestelmällistä vaarojen selvittämistä ja arviointia, mikä onkin vaarojen arviointi pykälän tavoitteena. Tällöin keskiössä työn ulkopuolella tapahtuvasta matkustamisesta aiheutuvien vaarojen tunnistaminen ja arviointi, terveydellisten haittojen ennaltaehkäisy, eikä niinkään korvaavat toimet haitan jo ilmettyä.

Yötyö

Työturvallisuuslain 30 §:ään, joka koskee yötyötä tekevän työntekijän mahdollisuutta vaihtaa työtehtäviä tai siirtyä päivätyöhön, tehtäisiin tarkennuksia niihin tilanteisiin, joissa tämä ei ole mahdollista. Työnantajan olisi selvitettävä, voidaanko työn rasitusta vähentää muilla toimenpiteillä. Jos työntekijälle ei voida järjestää muuta työtä, hänelle olisi pyydettyä selvitettävä seikkoja, joiden vuoksi työtehtävien vaihtaminen tai siirtyminen päivätyöhön ei ole mahdollista.

Esitysluonnoksen yötyötä koskevassa nykytila ja sen arviointi osioissa sivulla 7 todetaan, "ettei työsuojeluviranomaiselle ole muodostunut soveltamiskäytäntöä yötyötä koskevan säännöksen noudattamisen ohjauksesta tai valvonnasta. Useimmiten työtehtävien vaihtamisesta tai siirtymisestä päivätyöhön sovitaan työpaikalla, eikä säännöksen noudattaminen ole edellyttänyt viranomaisvalvonnan toimenpiteitä". ESAVI:ssa on muodostunut soveltamiskäytäntöä yötyötä koskevan pykälän osalta niin viranomaisaloitteisessa valvonnassa tarkastuksilla kuin asiakasaloitteisissa tarkastuksissakin kuormitus- ja syrjintäasioiden valvonnan yhteydessä.

Viranomaisaloitteisilla tarkastuksilla ainakin sosiaali- ja terveysalalla sekä majoitus- ja ravintola-alalla, jossa tehdään vuorotyötä, asia on pääsääntöisesti ollut kunnossa, ja siihen on työnantajilla pääosin muodostuneet hyvät käytännöt, eikä asiassa ole havaittu puutteita tai se ei ole noussut tarkastuksella ongelmallisena asiana esille. Asiakasaloitteisilla tarkastuksilla yötyöpykälää on arvioitu terveydentilaperusteisissa syrjintätapauksissa, sekä kuormitusasioina yhdessä työturvallisuuslain 25 §:n kanssa. Yötyötä koskeva säädös on ollut arvioitavana enemmänkin yksittäisiä työntekijöitä koskevissa asiakasaloitteisissa asioissa. Varsinaisia velvoitteita ei ole annettu yötyön perusteella vaan esimerkiksi syrjinnän kieltoon liittyen. '

Työsuojeluviranomainen katsoo, että on tarpeen lisätä työnantajalle selvitysvelvollisuus koskien yksittäistä työntekijää ottaen huomioon yötyöstä aiheutuvat terveyshaitat. Työturvallisuuslain 30 §:ään lisättäisiin lisäksi työnantajalle velvollisuus antaa työntekijälle tämän pyynnöstä selvitys seikoista, joiden johdosta työtehtävien tai -vuoron vaihtaminen ei olisi mahdollista. Selvityksen tulisi käytännössä kattaa työnantajan perusteltu näkemys seikoista, joiden vuoksi työntekijän pyyntöön työtehtävien muuttamisesta tai siirtymisestä päivätyöhön ei voida suostua. Selvitykselle ei säädettäisi määrämuotoa ja sen voisi antaa myös suullisesti. ESAVIN näkemyksen mukaan selvitysvelvollisuuden säätäminen työnantajalle on tarpeellinen ja parantaa

26.2.2021

työntekijöiden asemaa tilanteissa, mutta pykälään tulisi lisätä velvollisuus selvityksen antamisesta kirjallisena.

Työnantajan velvollisuus järjestää työntekijälle *tarvittaessa* ja *olosuhteet huomioon ottaen* mahdollisuus työtehtävien tai päivätyöhön vaihtamiseen sisältyy jo voimassa olevaan yötyötä koskevaan pykälään. Valvonnassa asia on tullut arvioitavaksi asiakasaloitteisissa tapauksissa, joissa työnantajan mahdollisuudet työtehtävien tai vuorojen uudelleenjärjestelylle, tai perusteet olla järjestämättä niitä uudelleen, ovat jääneet epäselviksi. Käytännössä asian vireille saattaneen asiakkaan on ollut mahdoton itse arvioida sitä, onko työnantaja toiminut yötyötä koskevan pykälän velvoitteen mukaisesti. Ottaen huomioon yötyöhön kiistatta liittyvät terveydelliset vaarat, pitää ESAVI ko. selvityksen antamisen velvoittamista kannatettavana lisäyksenä säädökseen.

ESAVIn näkemyksen mukaan selvitysvelvollisuuden osalta tulisi pykälää muuttaa niin, että selvitys annettaisiin kirjallisena.

Johtaja

Eerik Tarnaala

Lakimies

Tanja Välke

Tämä asiakirja ESAVI/1516/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/1516/2021 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Tarnaala Eerik 26.02.2021 15:24

Esittelijä Välke Tanja 26.02.2021 15:16